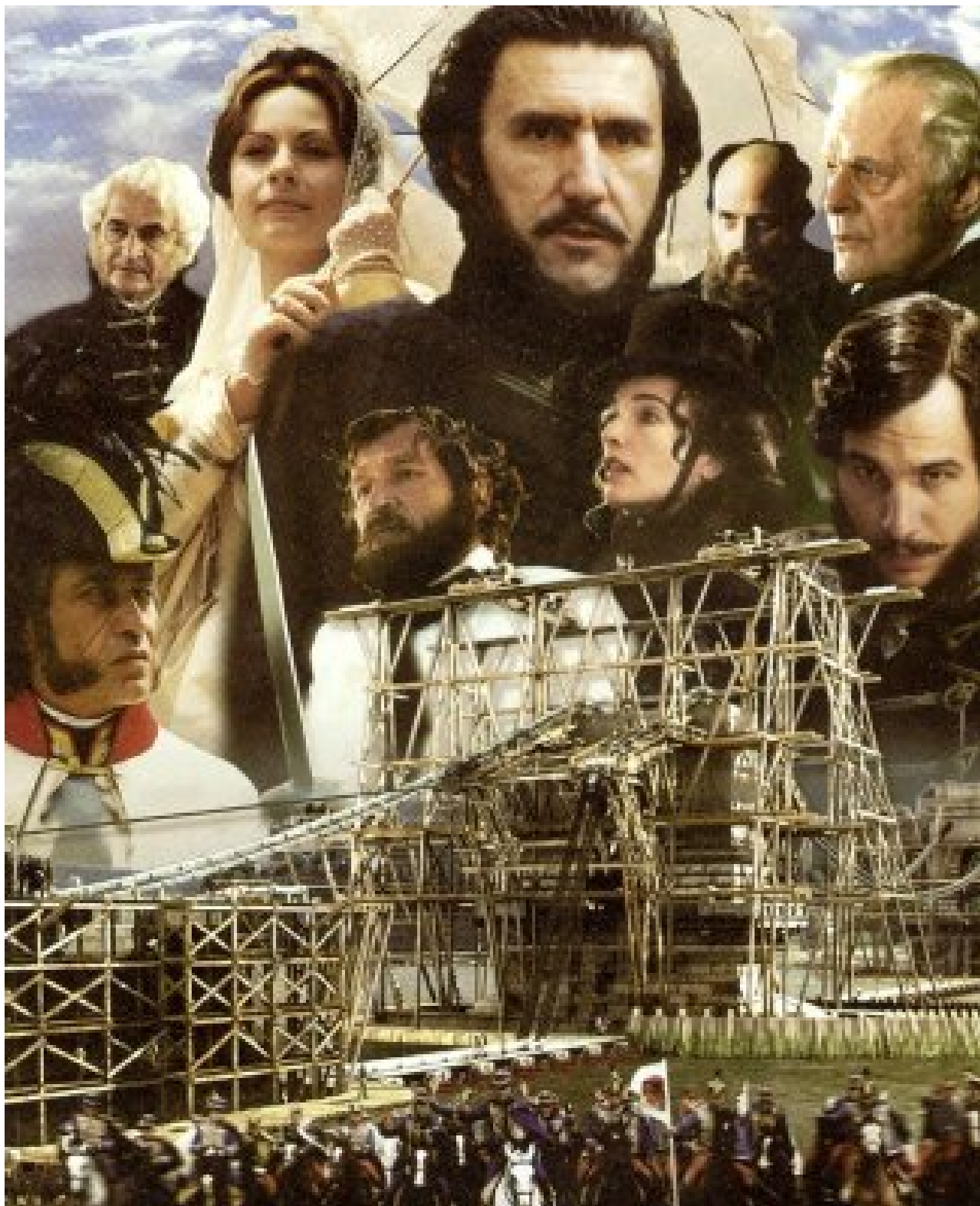

A Hídember - "a felelősség megszállottja"

2011. február 17. csütörtök, 10:41 - Módosítás: 2012. március 15. csütörtök, 06:11

21:35, Csütörtök (március 15.), m1

A Hídember

magyar történelmi film, 140 perc, 2002

rendező: Bereményi Géza

forgatókönyvíró: Bereményi Géza, Can Togay

zeneszerző: Másik János

operatőr: Kardos Sándor

jelmeztervező: Szakács Györgyi

producer: Hábermann Jenő

vágó: Losonci Teri

szereplő(k):

Eperjes Károly (Széchenyi István gróf)

Irina Latchina (Crescence)

Darvas Iván (Metternich)

Cserhalmi György (Wesselényi Miklós)

Marius Bodochi (Karl Clam-Martinitz)

Nagy Ervin (Kossuth Lajos)

Kováts Adél (Caroline)

Sinkó László (Zichy gróf)

Can Togay (Batthyány Lajos)

Derzsi János (William Tierny Clark)

Blaskó Péter (Széchenyi Ferenc)

Básti Juli (Festetics Júlia)

Ez a film megrendelhető DVD formátumban.

A film története 1820 és 1860 között játszódik a Habsburg Monarchiában és egy különleges szellemi képességekkel és anyagi háttérrel született, magyar arisztokrata életét mutatja be. A Napóleon bukása utáni években az ifjú Széchenyi gróf könnyelműen elcsábítja bátyja feleségét és az ezt követő botrány tönkreteszi tiszt karrierjét. A megszegyenített asszony hirtelen halála végzetesen megváltoztatja a léha fiatalembert, aki azontúl a felelősség megszállottja lesz és nagy művek létrehozásával akar úrrá lenni sorsán. Egy nagyszabású barátság és egy különös, minden akadályokon felülemelkedő újabb szerelem segítségével a gróf a korszak híres politikusa lesz, a magyar ellenzék vezére - és ezzel szándékai és neveltetése ellenére a Habsburgok ellenfele. Felelősnek érezvén magát az elszabadult társadalmi indulatokért, az engesztelődést akarja szolgálni. Egy híd építésébe kezd a Dunán, mely a Nyugat és a Kelet közötti kapcsolat jelképe lenne a korabeli Európában. Hírneve és befolyása olyan méreteket ölt, hogy amikor az 1848-as forradalmak alapjaiban rázkódtatják meg a Monarchiát, beleőrül az önvádba. Amíg elborult elmével vegetál egy Bécs melletti magánszanatóriumban, rémlátomásai valóra válnak: a Monarchia különös kegyetlenséggel torolja meg a magyar provincia lázadását. Barátait kivégzik és az engedetlen ország az övéhez hasonló apátiába süllyed. Ekkor a már öreg gróf csodás hirtelenséggel, visszanyerve régi

képességeit és energiáját, úgy dönt, hogy felrázza hazáját és egy utolsó, nagy játszmába kezd a Birodalommal.

Bemutató dátuma: 2002. április 11. (Forgalmazó: Mokép)

Kritika:

PORT.hu, 2002. április 15.: A Hídember

Index, 2002. április 12.: A Legunalmasabb Magyar

Mancs, 2002. április 17.: "Történelmi filmre szükség van" II.

Mancs, 2002. április 24.: Bereményi Géza: A Hídember

Mancs, 2002. április 17.: "Történelmi filmre szükség van" I.

Népszabadság, 2002. április 5.: Tiszta a lelkiismeretem-interjú Bereményi Gézával

Népszabadság, 2002. április 15.: Egy élet a romok alatt

Népszabadság, 2002. május 9.: Sikerfilm a Hídember

Népszava, 2002. április 16.: Hídember és a pénzemberek

http://port.hu/a_hidember/pls/fi/films.film_page?i_perf_id=17854402&i_topic_id=1

"Történelmi filmre szükség van" I.

2002. április 17.

Magyar Narancs: Kezdjük az elején. Én a Széchenyi-film tervéről Can Togaytól hallottam először, akivel kábé három éve készítettem interjút az új filmje bemutatásakor. És az obligát kérdésre, hogy min dolgozik most, mik a tervei, elmesélte, hogy felkérte Háberman Jenő producer egy Széchenyi István életéről szóló forgatókönyv megírására, amelyen újabban már ketten dolgoznak, mert Togay, szembesülve az anyag nagyságával, azt javasolta, hogy magát is vonják be a munkába. Ezen a ponton, azt hiszem, még senki nem tudhatta, hogy ez lesz minden idők legtöbb botrányt kavarázó magyar filmje.

Berményi Géza: Nem akarok dicsekedni, de én már az elején sejtettem, hogy ebből bajok lesznek. Háberman Jenő eredetileg egy szinopszist kért Can Togaytól, és amikor már a forgatókönyvírásra került a sor, akkor vontak be engem. Can Togay nekem nagyon régi barátom, ő 16, én 24 éves voltam, amikor összeismerkedtünk, már a főiskolán segítetttem neki a vizsgafilmjei írásában. És ő tudta, hogy nekem gyöngém a történelem, ezért ajánlott be. Én már az elején megmondtam, hogy nincs nagy kedvem hozzá, mert ez egy hiábavaló munka, ebből úgysem lesz film. De ha lesz is, annyi baj lesz vele és belőle, hogy nem érdemes. Aztán addig beszéltem, amíg azon nem kaptam magam, hogy már régóta Széchenyivel foglalkozom. És másfél évig csak a forgatókönyv változatait írtuk Can Togayjal.

MN: Írás közben gondolkodtak-e már pénzben?

BG: Nem. Annyi szabadságunk volt, hogy ezzel nem foglalkoztunk. Nem törődtünk mi semmivel, úgy dolgoztunk, mint aki álmodozik.

MN: Milyen nehézségei voltak a forgatókönyvírásnak?

BG: Keserves nehézségei voltak. Az első, hogy ez a téma, Széchenyi alakja alkalmas-e játékfilmre? A játékfilmnek, amihez mi Can Togayjal értünk, megvannak a maga törvényei. Hogy ennek a műfajnak a Prokrusztész-ágyába hogyan lehet Széchenyi életét beleerőltetni, milyen hosszú időszakot öleljen fel a film, mikor kezdődjön, mikor végződjön... Abban bizonyosak voltunk, hogy a halálával, illetve a temetéssel kell végződnie. És amikor kiadta magát a négy évtized, akkor jött az első vakrémület, mert egy négy évtizedet átívelő film nagyon ritka, mindenesetre nem műfajszerű, s nyilván nem véletlenül.

Egy ponton túl azt már tudtuk, hogy mely fordulatok lesznek azok Széchenyi életéből, amelyeket feltétlenül bele kell tennünk a filmbe. Tudtuk, hogy a film első nagy fordulata, ami a filmidő első félórájában kell hogy bekövetkezzen, az 1825-ös Országgyűlés, a felajánlás lesz, és az életváltoztató pont kell legyen. Így alakítottuk ki az időszakokat, és akkor kiderült, hogy három ember, három korszak lesz a filmben: a fiatal, a középkorú és az aggastyán Széchenyi. Eleinte úgy terveztem, hogy fiatal színésszel játszatom az elsőt és egy hozzá hasonló idősebbel a másikat, de aztán úgy éreztem, azt a bravúrt nem lehet kihagyni, hogy egy színész játssza el mind a hármat. És akkor megkerülhetetlen lett Eperjes Károly. Mert ő mindhármat el tudná játszani. Az is nehézség volt, hogy a történelmi hitelességnek rendeltünk alá mindent, és a legnehezebb a szereplők kiválasztása volt Széchenyi környezetéből. Nagy problémát okozott például Wesselényi, aki az ellenzék vezéralakjaként nagy hatással volt Széchenyire, később szembekerültek egymással, és akit egy súlyos betegség kivont a történelemből. Tehát a filmben éppúgy, mint az életében, Széchenyinek váltott ellenfelei vannak, márpedig egy igazi játékfilm ellenfeleket követel. Egy nagy ellenfél kellett volna. De Széchenyinek csak egy állandó, mindig jelen lévő ellenfele volt: önmaga.

MN: A filmnek ezt a kezdetét, ami keretet is ad neki, én némileg problematikusnak éreztem, mert ha a Döblingbe tartó kocsik a kezdet, akkor Széchenyi egész 1848 előtti élete úgy tűnik fel, mint út az örületbe.

BG: A döblingi beszállítással kezdődik a film, de utána megmutatja azt az utat, amely ide vezetett. Ennek a fényében és árnyékában játszódik, és amikor indoklást nyert, kvázi befejeződik a keretjáték, akkor bezárul a kör, de nem ér véget a film, mert azt a felépülése, az utolsó sakkpartija és a halála, majd a temetése fejezi be. Számomra ez egy nagy Q betűhöz hasonlít: egy bezárt kör az alsó kacsaringóval. Ez a dramaturgiai ábra már a forgatókönyvírás korai szakaszában megjelent, és sok mindent meghatározott. A Napló volt a fő támaszunk, de majdnem ezzel egyenértékűen és az élmény erejével idézték föl a kort a rendőrségi besúgók jelentései a bécsi levéltár anyagából. Ezek többnyire nagyon pontosan írták le az eseményeket, illetve egyes esetekben torzítottak, de a spiclik hamisításait nagyon jól meg lehetett különböztetni a hiteles beszámolóktól. Nem tudom, miért, talán mert olyan bután gyűlölködő volt a hazugság bennük. Az interneten találtuk meg Metternich írásait, aki pontosan dokumentálta Széchenyivel való találkozásait. Felidézte a párbeszédet, és dátum szerint jelentést is írt róluk, azt hiszem, közvetlenül a császárnak. Ezeket mind össze lehet vetni

Széchenyi naplóbejegyzéseivel. Ezek voltak a legizgalmasabb forrásaink, mert játékfilmesként az élményszerű, személyesen átélt adatokat kerestük.

MN: Darvas Iván megformálásában Metternich lett az egyik legjobb alak a filmben. A másik nagy találat a Crescence-t játszó orosz színésznő. És Kováts Adél tetszett még nekem, akire többnyire sápkóros csajokat szoktak osztani, most pedig ő játszotta a film talán legszenvedélyesebb figuráját.

BG: Én büszke vagyok a Kossuthot játszó Nagy Ervinre is, vagy inkább ez a huszonöt éves színész lehet büszke arra, hogy sikerült felidéznie ezt a zseniális figurát.

MN: Ha valakin, hát Kossuthon nagyon érződik, hogy a film minden eseménye, figurája Széchenyi nézőpontjából jelenik meg.

BG: Nem tehattünk mást. Ha egy Kossuth-filmet csináltunk volna, abban Kossuth és Széchenyi is más lett volna. De én azt hiszem, hogy Kossuth nem negatív alak a filmben, hanem ellenfél.

MN: Egy kosztümös történelmi filmnél óhatatlanul merül fel az összevetés a szinte egyetlen magyar előzménnyel, Várkonyi Zoltánnal. Ráadásul Jókai éppen Széchenyiről mintázta Szentirmai Rudolf alakját. Jól láttam, hogy vannak olyan jelenetek, beállítások, amelyek szándékosan idézik a Várkonyi-filmeket? Például a pozsonyi diéta.

BG: Nem volt szándékos. De annyira meghatároz mindent a jelmez, a maszk, hogy csak hasonló képeket lehet felidézni. Ha hatottak rám történelmi filmek, akkor azok Szőts István tollban maradt történelmi filmjei. É több ilyen is tervezett, de csak a forgatókönyvig jutott.

MN: Vannak pillanatok, amikor Eperjes is mintha egy romantikus Jókai-hőst játszana. Elmondta, hogy Eperjesnek csak minimális instrukciókat adott. Mi volt ennek az oka?

BG: Eperjes volt az, aki a nehéz időkben, a leállások idején is kitartott, tovább tanult lovagolni, készült a szerepére, és a forgatás alatt semmi gondunk nem volt egymással.

MN: Ki meri jelenteni, hogy Eperjes nyilatkozatának, miszerint ő hithű katolikusként nem fog eljátszani egy öngyilkost, mert tiltja a vallása, semmilyen szerepe nem volt a film befejezésében?

BG: Ki merem jelenteni. É valóban kifejtette, hogy neki meggyőződése, hogy Széchenyivel végeztek, de addigra már régen készen volt a forgatóköny.

MN: Konfliktusba kerültek Kosáry Domokossal.

BG: Én mint nagy tisztelője felkértem, hogy legyen szakértője a filmnek. Mikor a forgatókönyv negyedik változatát megmutattam neki, akkor volt az utolsó személyes beszélgetésünk. Abban maradtunk, hogy mivel ez terjedelmében fog változni, de lényegében már nem, ezért amikor elkészül a film, ő megnézi, és eldönti, hogy ott állhat-e a neve a főcímben történész szakértőként vagy sem. Ez volt a tét. Forgatás közben levelet kaptam tőle, amiben kifejtette,

hogyan bizonyos hírekből ő úgy tudja, hogy Széchenyi halála meghamisított a filmben. Joggal elvárta, hogy válaszoljak erre, de én a forgatás zűrzavarában képtelen voltam íróasztalhoz ülni. É levélre levelet várt, én meg arra gondoltam, hogy majd megnézi a kész filmet, hiszen így állapotunk meg, és abból eldönti, hogy vállalja-e vagy nem. Mi Münchenben az utómunkákat végeztük, és a bemutató előtt 2-3 héttel felhívtam Háberman Jenőt, hogy gondoskodjon róla, hogy a professzor úr időben megnézhesse. Tehát én most rákenem ezt a producerre, ő nem intézte el, mentségére legyen mondván, hogy annyira gyorsan kellett a bemutatóra felkészülni, hogy a sok teendője közben talán megfeledkezett erről. Így a professzor úr azóta sem látta a filmet, mi pedig nem akartunk visszaélni a nevével, ezért nem írtuk ki a filmre.

Bori Erzsébet, Mancs

"Történelmi filmre szükség van" II.

2002. április 17.

MN: Mit gondol, ha Kosáry Domokos megnézné a filmet, el tudná fogadni ezt a nyitott véget?

BG: Én azt gondolom, hogy igen. Az egész film hatása alatt igen, és én máig bánom, hogy nem nézte meg.

MN: Hogyan tudott a keresztútban dolgozni, amikor jogos és jogtalan vádak, pletykák, leleplezéseket, irigységet és sértett igazságérzetet fordítottak maga ellen?

BG: Akkor éppen nem dolgoztunk, amikor ez folyt. Tehát kétszeres volt a nyomás. Amíg a forgatókönyv készült, addig szélárnyékban voltunk. Aztán amikor elkészült, és egyáltalán felmerülhetett, hogy film lesz belőle, akkor indult el ez, és ezzel összefüggésben vagy ettől függetlenül, ezt nem tudom, finanszírozási gondok mutatkoztak. Magyarul, a pénz elindult, de mégsem érkezett meg. És újból és újból elakadt, ezért az előkészítésnek háromszor rugaszkodtunk neki, háromszor kerestük fel ugyanazokat a helyszíneket, és háromszor állt össze, illetve változott a stáb, miután a leállások miatt szétszéledt.

MN: Erről mintha semmit nem lehetett volna hallani.

BG: Akkor folyt az ellenkampány, ami a honoráriumokról szólt.

MN: Ekkor mondott le a mafilmes Sipos Kornél?

BG: Nem, ekkor távolították el Háberman Jenőt, és lett helyette Sipos Kornél, aki aztán távozott, visszajött Háberman, és vele ekkor már a végleges stáb összeállítását csináltuk meg. Ez a huzavona erős fél évig tartott, ez volt a legnehezebb időszak. Volt olyan, hogy csak a

foratókönyv és én képviseltük a filmet, együtt dokkoltunk. Aztán egyszer csak hirtelen megindult a forgatás. Annyi hasznom volt az egész marhaságból, hogy addigra én már eléggé fölkészült lettem, mert rendezőként három stábbal is végimentem a filmen, és a foratókönyvírás meg a várakozás kínjaihoz viszonyítva a forgatás már álomszerűen egyenes volt.

MN: De miért menesztették Hábermant? Végül is ő volt a szellemi szülőatyja a tervnek.

BG: Én úgy látom ezt az egészet, hogy amint megjelent a pénz, akkor megindult a marakodás. Ez okozta a leállásokat is, de nem akarok erről többet mondani. Nem szoktam igazságot tenni.

MN: Az egyik botránykő Eperjes gázsija volt.

BG: A mi gázsinkat Sipos Kornél állapította meg, és mi azt elfogadtuk. Ő igyekezett egy méltányos, de nem feltűnő összeget, tehát nem tenyérbe mászó összeget megállapítani. A bűnünkül felrótt számok hazugságok.

MN: Azt pontosan lehetett tudni, hogy egy kosztümös történelmi filmet nem lehet, sőt nem is szabad olcsón megcsinálni. De felmerült még egy, komolyabb vád is, nevezetesen a kurzusfilmé. Bár azért sokan kételkedtek abban, hogy Széchenyi alakja egyáltalán alkalmas-e ilyesmire.

BG: Bárki alakját meg lehet hamisítani, és bárki bármire felhasználható. Én úgy gondolom, hogy a foratókönyvben minden eldőlt. Aki azt olvasta, és ért hozzá egy kicsit, az pontosan tudhatta volna, hogy ebből milyen film lesz. És még valami: amint a forgatás elkezdődött, a hangok elhallgattak. Más témák felé fordult az érdeklődés, megváltozott a harcmódor.

MN: Maga hogy viselte a vádakát?

BG: Várakoztam. Írtam egy színdarabot Shakespeare-ről, ez régi tervem volt. De nekem is voltak családi problémáim közben, nagyon közeli családtagjaim mondták azt, hogy nem volna szabad ebben a filmben dolgoznom.

MN: És mit válaszolt nekik?

BG: Rájuk förmedtem, hogy hagyjanak békén. Segítsenek, ne akadályozzanak. Ne húzassák magukat, azt mondtam.

MN: Fel sem merült, egy ponton sem, hogy talán jobb lenne vagy jobb lett volna kiszállni? Kivárni egy jobb időt?

BG: De, a várakozás idején, amikor egyedül maradtam a filmmel, akkor én magamban azért könyörögtem, hogy ne legyen ez a film. Illetve, dőljön már el, hogy igen vagy nem, és a nemet is szívesebben fogadnám, mint ezt a várakozást. Aztán telt az idő, és már azt mondtam, hogy jobb lenne, ha nem. Ha nem lenne. És ha tehettem volna valamit, akkor szabotáltam volna. De nem tehettem semmit, hála istennek.

MN: Nem szar érzés, hogy ennyire maga ellen fordult a saját szakmája?

BG: Nem, mert tudom, hogy miből táplálkozik és mennyiben jogos a felháborodás. Ott jogos, hogy ez egy szétrombolt, tönkretett szakma, és nagyon sokaknak nincs módjuk dolgozni, bizonyítani. Történelmi filmre szükség van Magyarországon, a filmnek azt a lehetőségét, hogy a múltat földézze és átélhetővé tegyen, nem szabad kihagyni. Az lenne jó, ha minden évben készülhetne egy ilyen film, és mellette a többieknek is lenne módjuk a munkára.

MN: A befejezés, azt hiszem, a kész film ismeretében is vitákat fog kiváltani. Milyen indokok alapján választotta ezt a kétértelmű véget?

BG: Egy korábbi döntés jogosított fel erre, az a döntés, hogy milyen is legyen Széchenyi, amikor magához tér Döblingben, és belevág az utolsó játszmájába. Itt két lehetőség volt, egy utoljára harcba induló aggastyán, aki összeroppan, és végez magával. A másik pedig, amelyet választottunk, egy ragyogó képességeit visszanyert aggastyán, aki tudja, mit csinál, és ismét kézbe veszi a sorsát. Ő kezdte, ő uszította magára a rendőrséget onnan, Döblingből, és a célja éppen a feltűnés volt. Vissza akart térni a politikába, mivel úgy látta, hogy rajta kívül nincsen más, aki előre mozdíthatná a holtpontra jutott eseményeket. Egyedül elkezdett egy harcot, fölmérve a következményeket, és ez mindent eldöntött. Azt is, hogy ő a saját sorsát mindvégig kézben tartotta. De lehetett volna depresszív véget is csinálni neki, hiszen sokan állítják azt, hogy ő a végén összeroppant. De Széchenyi tudatosan csinálta mindezt, előre kiszámította a sakklépéseket, mint egy ragyogó játékos. A célja a saját temetése, az utókor lett, és ha meggondoljuk, az utolsó évek tevékenysége nélkül ő nem volna az a Széchenyi, akit ma dicsőítünk. Hozzá tartozik nagy híréhez és alakjához ez az utolsó időszak. Az utolsó rejtelmes időszak, ami a film szerint az erő egy nagy kirobbanása.

MN: De ebben az utolsó, tevékeny és harcos időszakában ugyanúgy megvolt benne az a kettősség, mint korábban. Kesztyűt dobott az udvarnak, de közben újra meg újra elfogta a kételkedés és kétségbeesés, a legutolsó naplóbejegyzések is erről tanúskodnak.

BG: Igen, ez végigkísérte az életét, volt egy éjszakai és egy nappali Széchenyi.

MN: Én azt el tudom fogadni, hogy filmhősnek nem választhatták az éjszakai, töprengő, kételkedő figurát.

BG: Igen, ez volt a helyzet. Én rendkívül nagyra tartom ezt a korszakát, és az utolsó műveket, a Blicket, a nagy Szatírárt, a Diszharmónia és vakságot elolvasva, hát elképesztő dolgok kerültek Ferenc József asztalára.

MN: Ma már tudni véljük, hogy Széchenyi nem megőrült, hanem összeomlott, amit érthetővé tesz a sokéves megfeszített munka és az a rettenetes nyomás, ami az utolsó hónapokban ránehezedett. És ehhez járult még az ő mániás-depressziós alkata, ami korántsem egyedülálló a történelemben, Churchill is ebben szenvedett. Én úgy éreztem, hogy a film elment a lehetőség mellett, hogy ezt a kérdést a mai tudásunkkal új megvilágításba vonja.

BG: Én úgy látom, hogy Széchenyi a felelősség megszállottja volt. És abban roppant össze,

hogy magát okolta, magát tette felelőssé mindenért, ami az ő 1825-ös fellépése óta történt.

MN: Megfejtene azt a szabadkőműves jelet?

BG: Szabadkőműves jelet?

MN: Amit Széchenyi titkára mutat az ujjával a halott Széchenyi előtt állva.

BG: Ja, az nem szabadkőműves jel szándék szerint, hanem én a Szarvas Józsit arra kértem, hogy mivel rajta áll meg a kamera a jelenet végén, minél több jelet adjon arra, hogy ez a Kiss összeroppant, beleőrült a gazdája halálába. Ez a torz jel az ő leleménye.

MN: Fenntartja azt a korábbi nyilatkozatát, hogy ez volt az ideális pillanat ennek a filmnek az elkészítésére?

BG: Inkább azt mondtam, hogy az egyetlen. Fenntartom, hiszen megvalósult az a film, amelynek a gondolata korábban, a filmtörténet száz éve során Magyarországon fel sem merülhetett.

MN: De ki fogja ezt most filmként nézni?

BG: A néző. Most készülök több vidéki közönségtalálkozóra, amire nagyon kíváncsi vagyok, de úgy hallom, hogy itt, Budapesten, még a délutáni vetítéseken is, amiket pedig az ember szürkébbnek képzel el, a nézők fölállva tapsolnak.

MN: Igen, és azt kiabálják, hogy OV, OV.

BG: Igen? Ezt nem tudtam.

MN: Igen. Én úgy látom, hogy A Hídembernek mint filmnek, mint esztétikai tárgynak most nagyon rosszak az esélyei. Csak abban bízhat, hogy túléli ezt a politikai időt.

BG: Ezt a filmet később is nézni fogják. És bízom a filmnek mint műfajnak a brutalitásában. Abban, hogy a néző átadja magát az élménynek, ami le tudja törni az előítéleteket. Hogy ez hol és mikor fog megtörténni, azt nem tudom.

Bori Erzsébet, Mancs